

COOK ISLANDS CHRISTIAN CHURCH

Te Tupu'anga o te
EKALESIA RANGIATEA

Are Pure Silo – Ngutupa ki te Rangī; Maunga Ruaenga ki te tua katau

Tata'ia e Ngatokorua (Nga) Mataio

(First published February 2008, revised February 2013)

*****

Mei roto mai i nga Koreromotu, ei tango no teia tataanga:

Isaia 9.6

“Kare e mutu te tupu anga o tona ra basileia, e tona au, e noo aia ki runga i te terono o Davida, e ki runga i tona ra basileia, ei akatinamou, e ei akamatutu i te reira, ma te tuatua-tau, e te tuatua-tika, i teiane, e tuatau uatu. Na te maroiroi o lehova Sabaota e rave i te reira.”

2 Petero 3.18

“Kia tupu ra te aroa ia kotou, e te kite i to tatou Atu ra, i te Ora, ia Iesu Mesia. E iaia te kaka i teiane, e tuatau ua atu, Amene.”

*****

VAVAI'ANGA

	<i>Kapi</i>
1. AKATOMO'ANGA	4
2. KAPUA'ANGA	4
3. AKANOONOO'ANGA	5
4. TE AU OROMETUA TIAKI EKALEZIA	5
5. MANGAMANGA	6
6. NGA NGUTUARE E TORU O TE EKALEZIA	13
7. ANGAANGA I ROTO I TE EKALEZIA	15
8. ANGAANGA I VAO TA TE EKALEZIA E PIRI ANA	23
9. MANAKO KEKE	23
10. POPANI	25
Akameitaki'anga	27

1. AKATOMO'ANGA

Ei kiteanga na te katoatoa e te au uki ki mua, e mea manea kia rekotiia te ka rauka i te rekoti no runga i te tupuanga o ta tatou Ekalesia mei te tuatau mai i kapuaia mai ei e tae rava mai ki teia ra. Ka riro teia tataanga ei akaari mai i te au mea tei tupu, koai ma tei rave i te au angaanga tei raveia, eaa te tuatau i raveia'i, te au tau'i'anga, e te vai atura.

Ko tei rauka mai teia i te koikoiia mai e pera na roto i te tauturu a te au taeake. Kua roa rai te tuatau i te akamataiaanga e te vai ua anga teia tataanga kare i rauka kia akaoti vivikiia. Ko te mea maata ra kua oti e kia akameitakiia te Atua. Kia riro te ka tatau i teia tataanga ei kite marama nona i tei tupu ki te Ekalesia i te aere anga mai na roto i te au mataiti e manganui.

Me e au ngai me kore tuanga tetai i roto i teia tataanga e kare i tano ki taau i irinaki e taau i kite, akakoromaki mai ko tena rai tei orongaia mai e tei rauka kia koikoiia mai. Me ka kitea mai tetai au tuatua kare i tano meitaki i te tataiaanga (spelling), no te tata tua te reira tai'i e te oronga atu nei aia i tana tatararaa.

2. KAPUA'ANGA

Kua tae mai te Evangelia ora a to tatou Atua ki te Kuki Airani nei i te ra 26 no Okotopa 1821 ki te enua Aitutaki ta tatou e akamaara nei na roto i te angaanga o te nuku i te au mataiti ravarai. I te popongi Varaire ra 25 Tiurai 1823 i tae mai ei te Evangelia ora a to tatou Atua ki Tumutevarovaro nei. Kua riro oki e na te ariki Rongomatane o Atiu i akakite i te kaveinga e tae ei te pai ko te Matamua ki Tumutevarovaro. Tei runga oki i teia pai te Orometua John Williams e tona tauturu mei Tahiti mai ko Papeiha.

I te mataiti 1839 kua raveia te tomoanga i te are apii i Takamoa ei ngai terenianga i te au mapu no te angaanga Orometua. I te reira tuatau katoa kua matutu te angaanga na te Atua i te oire Puaikura i raro ake i te akatereanga a Papeiha e te Orometua William Gill. Tei Ngati Tangiia katoa oki te Orometua Charles Pittman e tetai tangata Ngati Tangiia ko Maretu tei rave kapiti i te angaanga ki reira. Kua matutu katoa oki te tupuanga o te Evangelia ki te reira oire.

I te reira tuatau katoa oki, e aere ua ana te oire tangata Rangiatea ki Ngati Tangiia pure ei no te mea kare o Rangiatea Are Pure i rauka ake. Ko to ratou ngai e noo ana ko te ngai e tu mai nei te aua apii i Ngati Tangiia. I muri mai kua inangaro nga mataiapo e 13 o Rangiatea i te akatu i tetai Are Pure no ratou. Kia akarongo a Pa Ma Kainuku i teia, kua manamanata raua, kare i inangaro kia akaatea mai a Rangiatea mei Ngati Tangiia.

I te mataiti 1849 kua akatupu rai nga mataiapo o Rangiatea i to ratou akakoroanga, e kua akatu i te Are Pure mua ki uta i te enua vaitata atu ki te ara metua. Kua akatuia oki ki runga i te enua ko "Tarairangi" o Tamatea. Kia oti teia Are Pure i te akatuia, kua aere nga mataiapo e to Rangiatea i te tiki i tetai Orometua no ratou ki Puaikura. Kia tae mai ratou ki Te-Au-O-Tonga e to ratou Orometua ko Iro Nooara e tangata Te-Au-O-Tonga, kua tae atu te tuatua kia ratou e kua tungiaia te Are Pure ki te ai.

Kua oki atu to Rangiatea ki to ratou oire e kua akaruke atu i te Orometua ki Te-Au-O-Tonga. Kua kitea mai i muri mai e na Pa i tono i tetai tangata ko Tupe te ingoa kia tutungi i te Are Pure. Kua akatu akaouia tetai Are Pure ki taua ngai rai. Kia oti te reira i te akatuia i te ra 5 no Okotopa 1849, kua oki akaou atu nga mataiapo ki Te-Au-O-Tonga i te tiki i to ratou Orometua.

Kua noo te Evangelia ki uta no tetai 8 mataiti. No te varivari ra ia uta i te tuatau vai, kua manakoia e kia apai mai te Are Pure ki taatai nei ki runga rai i te enua o Tamatea ko "Vaitere." Ko Tamarua te Orometua e kua topa i te ingoa o te Are Pure "Silo" – te ngutupa ki te rangi. Kua akamataia te akatu i te Are Pure i tai nei i te mataiti 1853. I te mataiti 1857 kua tomo iatu te reira. Mei te reira tuatau mai e tae ua mai ki te mataiti 1949, kua akaouia taua Are Pure ra. Ko Ngatupuna Pareina te Orometua o te Ekalesia i te reira tuatau. Kua tukua mai ki raro e 8 tapuae no te mea ko te Are Pure teitei rava atu teia i runga nei ia Tumutevarovaro.

3. AKANOONOO'ANGA

Te aru nei te akanooanga pure a te Ekalesia Rangiatea ki tei akanooia e ta tatou akonoanga, koia oki pure popongi Sabati, avatea Sabati, aiai Sabati, popongi Ruitoru, e te popongi Varaire. Takake mei teia, te vai katoa ra tetai au pure e aru ia ana, koia te pure mateanga e te tuakaouanga, tiaki Kiritimiti e te Mataiti, e te vai atura. I roto i te au raveraveanga, te vai ra tetai au ngai kare i aite ki ta tetai au Ekalesia i roto i ta tatou akonoanga CICC.

Te vai katoa nei oki te ture tumu e te au akatukeanga tei akamanaia e ta tatou akonoanga na roto i te Uipaanga Maata, tei riro ei kaveinga no te au mangamanga katoatoa. Na teia kopapa e akarakara ana i te au ravenga akameitaki atu i te tupuanga o ta tatou akonoanga i te Kuki Airani nei e pera ki te au enua i vao ake e tei reira ta tatou akonoanga, koia a Nuti Reni e Autireria.

4. TE AU OROMETUA TIAKI EKALLESIA

Teia i raro nei te au tavini o te Atua tei rave angaanga ki roto i te Ekalesia mei te tuatau mai i akatuera ia'i te Are Pure mua ki roto nei i te oire, to ratou oire/enua, e pera te mataiti i tomo mai ei ki roto i te Ekalesia:

	<u>Ingoa</u>	<u>Oire/Enua</u>	<u>Mataiti</u>
1.	Iro Nooara	Avarua	1839
2.	Rupe	Ngatangia	1841
3.	Kokarua	Mangaia	1846
4.	Tamarua	Rangiatea	1853
5.	Ioane	Manihiki	1882
6.	Teariki Aperau	Rangiatea	1900
7.	Munokoa	Manihiki	1906
8.	Kairenga Munokoatea	Rakahanga	1912
9.	Pikiare	Rangiatea	1916
10.	Tauri	Mangaia	1917
11.	Pamatatau	Niue	1918
12.	Karika	Pukapuka	1929
13.	Raui Pokoati	Mitiaro	1937
14.	Aue Ngaau	Mauke	1942
15.	Ngatupuna Pareina	Mangaia	1948
16.	Alfred Tekeu	Avarua	1953
17.	Ta Upu Pere	Aitutaki	1956
18.	John Tini	Aitutaki	1956
19.	Takai Amarama	Rakahanga	1958
20.	TarapuTuarau	Manihiki	1963

21.	Teariki Vaerua	Aitutaki	1964
22.	TokaTarapu	Manihiki	1968
23.	TariauTapuni	Pukapuka	1970
24.	Isaia Willie	Penrhyn	1973
25.	Thierry Temauri	Tahiti	1978
26.	David Teaurere	Penrhyn	1980
27.	Uaongo Karaiti	Mangaia	1983
28.	Tekere Pereeti	Pukapuka	1984
29.	KeraitiTaitua	Penrhyn	1988
30.	Temaire Vaeau	Penrhyn	1990
31.	Papa Aratangi	Mangaia	1991
32.	Clerk Turua	Pukapuka	1993
33.	Vaka Ngaro	Mangaia	1995
34.	Tapuni Awia	Pukapuka	1999
35.	Teiho Maireriki	Penrhyn	2003
36.	Ina Moetaua	Mauke	2007
37.	Oirua Rasmussen	Penrhyn	2011

E 3 Orometua no Rangiatea atu nei, koia a Tamarua, Pikiare, e Teariki Aperau. Ko te nga Tauturu Orometua ko Teariki Paavaro, Tuarongo Cowan e Teavae Tuna. Kare e Tauturu Orometua i iki akaouia ana mei te tuatau i takake atu ei a Teavae i te 1965.

5. MANGAMANGA

AU TAPERE

E 3 au tapere o te Ekalesia tei akamouia ki runga i te akatuanga angaia o te oire. Ko te au tapere koia oki ko (i) Vaenga/Pouara, (ii) Matavera, e (iii) Titama/Tupapa. Kua na runga i teia au tapere te tua'angaia te angaanga a te Ekalesia. E kapiki uaia ana te tapere Matavera e ko Rotopu.

EKALESIA

Ko te taokotaianga teia o te au mema Ekalesia katoatoa. E raveia ana te uipaanga a te Ekalesia i te au 3 marama ravarai, ko tei tuatuaia e, uipaanga koata. Ka rave katoaia te uipaanga i tetai uatu atianga me kua anoanoia. Ko te Orometua te tiemani e ko te Tekeretere o te Ekalesia te Tekeretere/tata meneti o te au uipaanga Ekalesia katoatoa.

Ko tetai uipaanga puapinga a te Ekalesia koia oki te uipaanga 3 mataiti; teia oki te tuatau e akaouia'i te au taoanga mamaata i roto i te Ekalesia, mei teia i raro nei:

- Tekeretere, Tauturu Tekeretere
- Mou Moni, Tauturu Mou Moni
- Diakono, Tauturu Diakono
- Memu Ekalesia, koia katoa te tangata akakitekite tuatua
- Mata ki roto i te Uipaanga Maata
- Akarakara (observer) ki roto i te Uipaanga Maata
- Au mata ki roto i te Rarotonga Konitara Ekalesia

DIAKONO MUTUKORE / ELDER

Ko te taoanga Diakono Mutukore (Elder), ka orongaia ki tetai nga metua tei mou ana i te taoanga Diakono no tetai tuatau e 25 mataiti e tere atu.

I te mataiti 1989 kua tuku atu te Ekalesia Rangiatea i tetai Remit ki te Uipaanga Maata tei raveia ki te Ekalesia Titikaveka. Ko teia taua Remit ra, “Ko tetai nga metua tei mou ana i te taoanga no tetai 10 mataiti, e oti takake atu te metua tane inara kua noo tamou uatu rai te metua vaine e taea uatu te 25 mataiti, ka orongaia te taoanga Elder kiaia.” Kua arikiia teia Remit. Ko te nga metua vaine tei rauka ia raua teia turanga koia oki ko Mama Mere Tuavera e Aunty Noo Elia Maio.

Teia i raro nei te au taeake tei akarangatiraia i roto i te Ekalesia ki runga i te taoanga Elder:

- Taramai Tetonga e te tokorua Tareva Taramai
- Mataio Aperau Snr e te tokorua Tunganekore Mataio
- Mama Mere Tuavera
- Mama Noo Elia Maio
- Ngatuakana Aerenga e te tokorua Naomi Aerenga
- Metuakore T. Kora e te tokorua Mama Tuapikepikē Tutakiao (1998)
- Honu Ben e te tokorua Puretu Ben (2001)
- Joseph Riggot e te tokorua Mama Tearuru Riggot (2007)
- Rouruina Maui e te tokorua Vaine Maui (2007)

Okotai o Aunty Noo Elia Maio e Ngatuakana Aerenga e te tokorua Naomi Aerenga tuatau i aere ei ki runga i teia taoanga.

Ko teia au taeake i raro nei, kua rauka ia ratou te taoanga Elder mei roto mai i te Ekalesia tei nooia ana e ratou i mua ake ka tomo me kore oki mai ei ratou ki roto i te Ekalesia Rangiatea:

- Ngata Urirau e te tokorua Reu Urirau (Avarua)
- Tangata Tangata e te tokorua Mama Kimi Tangata (Melbourne)
- Mama Tuerei Taramai (Wellington)

Ko te turanga o te Elder, kare mei te mea e kua akangaroi aia e kare ana angaanga akaou. Ko tana tuanga maata koia oki ko te tauturu ma te utuutuanga (advise) i te au mema Ekalesia e tae uatu ki te au Diakono, no runga i te au akonoanga tau te ka riro i te akameitaki atu i te tupuanga o te Ekalesia. Ka riro oki tei rauka ia ratou (experience) ei tauturu i te au taeake ma te au tuaine i roto i te au tuanga me kore mangamanga o te Ekalesia. E oronga katoaia ana tetai au pureanga na ratou.

UIPAANGA DIAKONO

E 4 au Diakono tei ikiia mai mei roto i nga tapere e 3, e 12 ireira au Diakono i te katoatoa anga. Inara mei te 15 mataiti i topa ake nei, kua akatueria te numero o te Diakono auraka kia noo ua ki te 12. Me e au taeake tetai kua tano ratou kia mou i teia taoanga e kua tae takere te numero o te reira tapere ki te 4, ka tikaia teia au taeake kia akaoia ei Diakono. E ariki katoa ana te Uipaanga Diakono i tetai Diakono mei vao mai i te Ekalesia te ka tomo mai ma tona pepa Diakono.

E raveia ana te uipaanga marama a te au Diakono (ko tei karangaia e, Rekapi) i te Sabati openga o te au marama katoatoa i muri ake i te pure popongi. I roto i teia uipaanga akatinamou ia'i te au angaanga a nga tapere no te marama ki mua. Ka uriuri katoaia tetai atu au manako keke no te tupuanga meitaki o te Ekalesia, me kare i roto i te Rekapi ki roto i tetai uipaanga takake te ka kapikiia na te au Diakono.

Ko te Orometua o te Ekalesia te tiemani o te Uipaanga Diakono, e ko te Tekeretere o te Uipaanga Diakono, nana e tata ana i te meneti uipaanga.

Teia te akapapaanga o te au taeake tei mou ana i te taoanga Diakono i roto i nga tapere:

Vaenga/Pouara

Are Tamarua, Aneru Tukara, Nikoia Teuruau, Adamu Adamu, Tautu Aneru, Teokotai Taraare, Pa Teruaroa Tamarua, Maki Tekeu, Puangi Tamarua, George Taraare Snr, Joe Riggot, Honu Ben, Aneru Tautu, Metuakore T. Kora, Rouruina Maui, Ua Tamarua, George Taraare Jnr, Vaitoti Tupa, Tuaine Teokotai, Taimata Mokoroa, Frank Obeda

Matavera (Rotopu)

Tiamu Aperau, Taura Taura, Jim Teuruau, lotua lotua, Richmond Rima, Taramai Tetonga, Mataio Aperau Snr, Fred Pakia, Atera Taura, Maru Taramai, Pokoina Teao, Tana Richmond, Mataio Aperau Jnr, lotia Atera, Harry Numanga, William Vogel, Nga Mataio, Teokotai Ngamata

Titama/Tupapa

Reoboama Tearetoa, Aki Eteke, Karu Turoa, Ngapoko Kiritakau, Tai Kiritakau, Paiaa, Teariki Tuavera, Tearii Paiaa, Karu Turoa Jnr, Pirake Morea, Elia Maio, Robert Marona, Ben Maio, Tangata Simiona, Noo Ngamata, Poko Pittman, Tangata Tangata, Tupu Mataiti, David Tuae, Terekia Taura, Tearoa Tomokino, Paranaba Ben, Tutakiau Kiriparu, Rouru Tamatoa, Teaea Parima

UIPAANGA DIAKONO, 2004

Standing: Rouruina Maui, Terekia Taura, Teaea Parima, George Taraare Jnr, lotia Atera (Secretary), Vaitoti Tupa, Tearoa Tomokino (Treasurer), William Vogel, Taimata Mokoroa
Seated: Tutakiau Kiriparu, Tangata Tangata (Elder), Honu Ben (Elder), Rev. Teiho Maireriki, Tana Richmond (Tauturu Orometua – CICC Christchurch), Tuaine Teokotai (Assistant Secretary), Nga Mataio (Assistant Treasurer)

VAINETINI

I mua roatu e uipaanga Patu Tuatua ana rai te Vainetini i roto i te Ekalesia, na te Orometua Vaine e te au vaine a te au Pu Tapere e toru e akateretere ana i te reira.

I te mataiti 1989 kua akatupuia tetai putuputuanga na te Vainetini (Women's Fellowship). Na te Tekeretere o te Vainetini e akateretere ana i ta ratou au anganga e pera te ripoti anga mai ki roto i te uipaanga Ekalesia te au mea tei raveia e ratou, e pera te au mea e manakonakoia ra kia raveia. E akaouia ana nga mou taoanga o te vainetini i te au rua mataiti katoatoa. Te au arataki (Tekeretere) tei tiaki mai ana i teia putuputuanga:

Taiti Mahutariki, Metua Taramai, Tu Tutakiao, Tungane Teokotai, Puretu Ben, Ruta Ngamata, Tepaeru Teao, Kura Numanga, Vaevae Tomokino, Rima Taura, Vaine Maui, Moekopu Vogel, Tere Aperau

Ko tetai o teia au mama i runga nei, kua mou ana i te taoanga Tekeretere tere atu i te okotai taime.

DIAKONO VAINETINI, 2004

Standing: Tuakana Atera, Taupepa Tupa, Ina Taraare, Mata Mokoroa, Papa Parima

Sitting: Vaine Maui, Marianna Mataio, Moekopu Vogel, Rima Taura, Tungane Teokotai

APII SABATI

Ko tetai tuanga puapinga teia o te Ekalesia. E raveia ana te apii i te au popongi Sabati katoatoa, mei te ora 8.30 ki te 9.30.

Te au Puapii Maata tei tiaki mai ana i teia putuputuanga:

Tautu Aneru, Richmond Rima, Teariki Tuavera, Tangata Simiona, Aneru Tautu, Tana Richmond, Mataio Aperau Jnr, Rev. Vaka Ngaro, Moekopu Vogel, Ina Tautu

Te au taeake ma te au tuaine tei riro ana ei au Puapii Sabati:

Puangi Tamarua, Tautu Aneru, Karu Turoa, Aki Eteke, Reoboama Tearetoa, Richmond Rima, Utu Taramai, Teariki Tuavera, Karu Turoa Jnr, Tuteru Turoa, Mataio Aperau Jnr, Akaiti Ama, Tangata Simiona, Honu Ben, Aneru Tautu, Ina Tautu, Taiti Mahutariki, Teroro Maireriki, Tangimetua Tangatututai, Tungane Tamarua-Teokotai, Tangata Vananga, Tungane Williams, Keta Williams, Maine (Mangungu) Atera, Vainetutai Samuel, Moekopu Vogel, Iotia Atera, Naomi Tuaeu, Dorothy Ivaiti, Nga Mataio, Marianna Mataio, Pokoina Pokoina, Sherro Tomokino

BOYS' BRIGADE

Kua akamataia teia putuputuanga i te ra 19 Okotopa 1937, e kua akamanaia i te ra 20 Mati 1938; ko Raui Pokoati te Orometua, turuia e Tariu Orometua.

Te au arataki (Captain):

1. Tiamu Aperau - Opita Teariki Tuavera
Senior Sergeant George Peyroux
2. Robati Marona - Opita Tearii Paiaa
Opita William Cowan
Opita Karu Turoa Jnr
Opita Metuakore T. Kora
3. Metuakore T. Kora - Opita Ben Maio
Opita Pakia Puangi
Opita Tearii Joseph
Opita Tungane Teokotai
Opita Ruta Ngamata
Opita Tapaeru Teao
4. Maru Taramai - Opita Tere Tarapu
Opita Noo Ngamata
Opita Honu Ben
Opita Aneru Tautu
5. Aneru Tautu - Opita William Vogel
6. William Vogel - Opita Tana Richmond
(Acting) Opita Tangimetua Tangatatutai
Opita Mata Tipoki
Opita Tungane Williams
8. Tana Richmond - Opita Tungane Williams
7. Ngatokorua Mataio - Opita Kura Numanga
Opita Tungane Williams
8. Upokoina Upokoina
8. Danny Areai

GIRL GUIDES

Kua vai ana te putuputuanga Girl Guides tei akamataia i te mataiti 1956 i te tuatau o te Orometua John Tini. I te anau anga mai te putuputuanga Girls' Brigade i ngaro atu ei te Girl Guides. Kua taokotai uaia teia nga putuputuanga e rua e tae mai ki teia ra. Te au arataki tei tiaki mai ana i teia putuputuanga:

Captain: Mii Rahiti
Opita: Teata Tautu
Mikara Herman
Mii Marsters

Girl Guides i te tuatau o te Uipaanga Maata, 2005

GIRLS' BRIGADE

Kua akatupuia teia putuputuanga i te tuatau o te Orometua Tariau Tapuni (1972), e kua akatainua i te tuatau o te Orometua Isaia Willie i te ra 13 Mati 1973. Ko te aronga tei turu i te akatupuiaanga teia taokotaianga koia oki ko Maru Taramai, Mata Tipoki, Tangimetua Tangatatutai, e Metuakore T. Kora.

Te au Captain o teia putuputuanga:

1. Tuaine Tipoki – 1973

Te au Opita

Rua Raitia
Tearuru Riggot
Naomi Tuaeu
Vitei Katoa

Kumiti

Tuapikepike Tutakiao
Tutai Materu
Moekopu Vogel
Tearuru Riggot
Teokotai Taramai
Tuainekore Mataiti
Harriet Williams

2. Naomi Tuaeu

3. Ina Tautu – 1980 -1983

Moekopu Vogel
Rere Mataio
Nina Meteka

Tuapikepike Tutakiao
Tearuru Riggot
Teokotai Taramai
Harriet Williams
Tuainekore Mataiti

4. Moekopu Vogel – 1984 -1988

Tangata Vananga
Deborah Utanga
Ina Tautu
Moeroa Tere
Rere Mataio
Naomi Ben

Noo Elia
Harriet Williams
Kau Richmond
Tuapikepike Tutakiao
Kimi Tangata
Teremoana Albert
Tearuru Riggot
Tuteru Turoa
Tu Teuruaa
Tunganekore Mataio

5. Tangata Vananga – 1989 – 1992	Tuao Atera Kau Richmond Ina Richmond Deborah Utanga Naomi Ben Moekopu Vogel	Noo Elia Harriet Williams Tuteru Turoa Kau Richmond Teremoana Albert Tu Teuruaa Naomi Aerenga Betty Tamarua Tunganekore Mataio
6. Deborah Utanga – 1993 - 1995 Ina Richmond (MonoTauturu)	Kau Richmond Pua Ngamata Parau Ngamata Kimiora Vogel Tangata Vananga Moekopu Vogel	Noo Elia Harriet Williams Ruta Ngamata Tu Teruaroa Teremoana Albert Naomi Aerenga Kimi Tangata Tunganekore Mataio
1996 - 2008 7. Marianna Mataio (Mono Tauturu) Moekopu Vogel	Sherro Tomokino Turia Taneao	Noo Elia Harriet Williams Tu Teruaroa Rima Taura Vaine Maui

Kare i akatinamouia ake te arataki o teia putuputuanga no tetai tuatau roa (13 mataiti i teia mataiti 2008) no tetai au tumuanga. Te riro nei ra te nga opita i roto i teia taokotaianga i te tiaki i teia taoanga.

Girls' Brigade i te tuatau o te Uipaanga Maata, 2005

CHRISTIAN YOUTH

Kua akatupuia teia putuputuanga e te Orometua Ta Upu Pere, Maru Taramai e Metuakore T. Kora i te mataiti 1957. Ko te Christian youth mua teia i roto nei i te Kuki Airani.

Te au arataki tei tiaki mai ana i teia putuputuanga:

William Cowan, Aneru Tautu, Tungane Williams, Tana Richmond, Koti Teina, Ina Richmond, Turia Taneao, Iotia Atera, Teokotai Sila, Maine Akaroa, Pokoina Pokoina, George Taraare Jnr

6. NGA NGUTUARE E TORU O TE EKALESIA

ARE PURE

Mei tei akatakaia i raro ake i te tuanga 2 o teia tataanga, kua akatuia te Are Pure mua o te Ekalesia i te mataiti 1853 ki uta i te ara metua. I te mataiti 1857 kua teke mai ki tai nei, akaouia i te mataiti 1949 e te 1979, akamaneaia i te mataiti 1987, 1993, 1995, 1999, 2005. Na te Orometua Tamarua i topa i te ingoa "Silo" – te ngutupa ki te rangi; tei runga oki teia ingoa i te patu o te ngutupa i te tua ki tai o te Are Pure.

I te akaouiaanga te Are Pure i te tuatau o te Orometua Isaia Willie e te Tekeretere Tangata Simiona i te mataiti 1979, kua maani katoaia te ngai raverave oroa. Kua raveia teia i muri ake i te akaouiaanga te Kainga Orometua. Kua riro te moni tei toe mai i te oti anga te angaanga ki runga i te Kainga Orometua, i te tauturu i teia akaouanga o te Are Pure. Kua maania te rua taua o te Are Pure i te mataiti 1993 i te tuatau ko Metuakore T. Kora te Tekeretere e ko Clerk Turua te Orometua. I teia tuatau katoa i maanii'ai te nga mataara toka ki uta i te Are Pure.

I roto ia Peperuare 2005, kua kino te Are Pure i te Uriia Meena, ko tetai oki teia i te au uria e 5 tei tae mai ki te Kuki Airani i roto i nga marama Peperuare e Mati 2005. Kua uakeia te punu o te ngutuare e kua kino rava a runga. Kua rapu rai te Ekalesia i te akaou i te ngutuare no te mea na te Ekalesia oki te utuutu (host) i te CICC Uipaanga Maata i roto i te marama Tiurai 2005. Kua oti te ngutuare i te akaouia e kua tomo akaou te Ekalesia ki roto i te tuatau i akatuera ia'i te uipaanga i roto ia Tiurai. Ko te katoanga o te moni tei pou no te akaouanga, e \$200,000. Kua tarau atu te Ekalesia e \$120,000 ki te Westpac Bank, e na te au rima oronga i tutaki i te toenga koia e \$80,000. I roto ia Titema 2007, mei te \$40,000 kaiou e toe nei e ko te tamanakoanga ka peke teia i te openga o te mataiti 2009 me kore 2010. E 9 mataiti ta te bank i oronga mai no te tutakianga kia peke i te mataiti 2014.

ARE APII SABATI

Kua vavai'ia e kua akatu akaouia te Are Apii Sabati i te mataiti 1973 i te tuatau o te Orometua Isaia Willie, i runga i te enua o Tamatea koia a "Ko-te-ao-o-nga-ariki." Kua manakoia tika'i e kia akairia tetai akaou taua na runga ake (2nd floor), inara no te rava-kore o te moni e te inangaro kia oti vave te ngutuare, i kore ei te manakonakoanga no te rua taua i te reira tuatau i akatupuia. Ko tetai pae tei rave maroiroi i te angaanga:

Tangata Simiona e te kopu tangata, te kopu tangata Mahutariki, te kopu tangata Ngati Koro, te ngutuare o Meteka, Elia e Noo Maio, Pa Teruaroa Tamarua, William Cowan,

David Tuaeu e te ngutuare, Aneru e Ina Tautu, Mama Merepai Teina e te ngutuare, Mataio Aperau Snr e te ngutuare, Honu Ben e te ngutuare, e pera tetai au mapu oire.

Ko te moni tei toe mai i muri ake i te akatueraia anga te Are Apii Sabati, kua taangaangaia te reira ki runga i te Kainga Orometua.

Kua akatuia te hall o te Are Apii Sabati i te mataiti 1978 i te tuatau i te Orometua Terry Temauri. Ko Tangata Simiona te Tekeretere o te Ekalesia i te reira tuatau. Kua akatoro iatu te Are Apii Sabati i te mataiti 1985 i te tuatau e ko Metuakore T. Kora te Tekeretere. Tei tuku i te maroiroi no te akatu'anga:

Tangata Simiona, George Taraare Snr, Pa Teruaroa Tamarua, Teokotai Pareanga, Aneru Tautu, David Tuaeu, Honu Ben, Tupu Mataiti, Mama Merepai Teina, Aunty Noo Elia, William Cowan, Puretu Ben, Ina Tautu, e tetai au mapu i roto i te oire.

ARE APII SABATI

Are Oe i mua nei, Matavera No.1 Clinic i te tua katau

Takake mei te akakoroanga o te Apii Sabati, e taangaanga katoaia ana te ngutuare no te au akakoroanga e manganui, mei te angaianga no te au akakoroanga tuketuke, uipaanga, e te vai atura. E riro kataoa ana te Clinic i te pae mai e tauturu i te au angaanga mamaata a te Ekalesia.

KAINGA OROMETUA

Kua vavai'ia e kua akatu akaouia te Kainga Orometua i te tuatau o te Orometua Isaia Willie e te Tekeretere Tangata Simiona, i muri ake i te oti anga te angaanga ki runga i te Are Apii Sabati. Ko te moni tei toe mai i muri ake i te akatueraia anga te Are Apii Sabati, kua taangaangaia te reira ki runga i te Kainga Orometua. Ko ratou tei angaanga ki runga i te Are Apii Sabati, kua o katoa ki roto i te angaanga o te Kainga Orometua. Ko te moni tei toe mai i muri ake i te akatueraia anga te Kainga Orometua, kua taangaangaia te reira ki runga i te akaouia'anga te Are Pure.

E maata te au akamaneaanga e te akaouanga i te Kainga Orometua mei te tuatau i vavaii'ai e i akatu akaouia'i te ngutuare. Ko tetai akaouanga maata kua raveia i te tuatau ko Honu Ben te Tekeretere.

Tauturu mei vao mai

E mea puapinga kia akakiteia ki konei e i roto i te au angaanga katoatoa tei raveia no nga ngutuare e 3 i runga nei, e maata uatu rai te au taeake i vao ake i te Ekalesia e te oire tei oronga mai i ta ratou tauturu ma te tae tikai o te ngakau. Ko tetai pae no Matavera atu nei tei aere atu e kua noo ki te au ngai tei vaitata e tei mamao, ko tetai pae e au taeake tei inangaro i te oronga mai i ta ratou no te akakoronga manea e te puapinga. Kia akameitakiia te Atua no teia au taeake, nana e akakiki mai i ta ratou au vairanga no te tuatau ki mua.

Ko te Kainga Orometua teia tei akatua i te tuatau o te Orometua Isaia Willie

7. ANGAANGA I ROTO I TE EKALLESIA

RA TAEANGA EVANGELIA

E raveia ana teia akakoroanga akamaaraanga taeanga Evangelia i te ra 26 no Okotopa i te au mataiti ravarai. Ko nga tuanga maata e toru koia oki, imene taki ki roto, akatutu, e te imene tuki i te pae openga. Ko te manako maata no te nuku, i tetai taime na te Konitara Ekalesia o Rarotonga e oronga mai ana, kareka i tetai au atianga e akatuera uaia ana kia riro e na te reira Ekalesia rai e anga mai i tana ka inangaro i te akatutu. Ko te vaerua maata koia oki ko te akamaara anga i te tuatua ora a to tatou Atua tei tae mai ki to tatou pa enua, kia rauka te marama e te ora ki roto iaia. I muri ake i te akaouiaanga o te Kainga Orometua, e rave uaia ana te Nuku ki te aua apii tua tai no te rava-kore o te ngai akatutu i roto i te aua Kainga Orometua.

Te rua o te akamaaraanga ra taeanga Evangelia koia oki to Rarotonga i te ra 25 Tiurai i te au mataiti ravarai. Mei to Okotopa, na te Rarotonga Konitara Ekalesia e akanoo ana i te porokaramu ta nga Ekalesia e 6 i Rarotonga nei ka aru. I te maataanga o te taime e raveia ana teia ki te are kariori (National Auditorium).

TERETERE APII SABATI

E rua teretere Apii Sabati e raveia ana i te mataiti, i roto nga marama Me e pera ia Noema. Ko te tu o te tere anga na te Konitara Apii Sabati e te Tipatimani o te Mapu te reira e akanoo mai ana. E riro ana teia ra ei ra maata no te tamariki Apii Sabati ia ratou

ka tatau i te au irava tamou ngakau tei orongaia kia ratou i te au ra i mua ake i te teretere. Ko te vaerua maata ki konei koia oki ko te akamatutuanga i te anau kia kite e kia tu katau i te tu anga ki mua i te tangata e te vaa anga i te tuatua tika na te Atua ma te maroiroi, tiratiratu e te matakukore. Ka riro katoa oki teia akamatutuanga ei tauturu maata ia ratou i te oraanga nei me tae ki to ratou mapu/pakari anga.

Ko te akateateamamao anga i te au tuanga tatau i te tuatau mua na te Orometua te reira e rave ana, tauturu iatu e te au Puapii Sabati. I muri mai e tae rava mai ki teia ra, kua orongaia teia tuanga ki te au Puapii Sabati kia rave. E riro katoa ana nga Diakono i te tauturu i teia tuanga i tetai au atianga.

TERETERE MAPU

E rua teretere mapu e raveia ana i te mataiti, i roto i te marama Peperuare e pera ia Aukute. Ko te tu o te tere anga na te Konitara Mapu e te Tipatimani o te Mapu te reira e akanoo mai ana. E riro ana teia ra ei ra maata no te mapu ia ratou ka tatau i te au irava tamou ngakau tei orongaia kia ratou i te au ra i mua ake i te teretere. Ko te vaerua maata ki konei koia oki ko te akamatutuanga i te anau kia kite e kia tu katau i te tu anga ki mua i te tangata e te vaa anga i te tuatua tika nana ma te maroiroi, tiratiratu e te matakukore.

Ko te akateateamamao anga i te au tuanga tatau i te tuatau mua na te Orometua te reira e rave na, tauturu iatu e te au Diakono e te Puapii Sabati. I muri mai e tae rava mai ki teia tuatau, kua orongaia teia tuanga ki te au Diakono, turu iatu e te au Puapii Sabati.

RIRINGIANGA VAERUA

E tuatau mataora teia no te vainetini i te akamaaraanga i to te Atua tonu anga mai i tona vaerua tapu ki te ao nei i te ra Penetekose, tena te maata anga o te tuatua tei roto i te buka Angaanga pene 2. E rave ana te au mama i te teretere, uapou e oti taopenga ki te katikati i muri ake. Ka piri te au papa e te mapu ki roto i teia akakoroanga o te au mama.

PURE VAINETINI

E rave ana te vainetini i tetai pureanga ko tei tuatuaia e, pure metuavaine, i te au Monite katoatoa o te pure Oroa. Kua akamataia teia i te mataiti 1990 e te Orometua Vaine Canny Aratangi. E rave katoa ana te vainetini i te tuanga o te patu tuatua i muri ake i te pure avatea Sabati. E raveia ana teia i te rua o te Sabati e pera te Sabati openga o te marama. Ko te akakoroanga koia oki ko te akamatutu ia ratou uaorai i te anga manako e te vaa anga i te tuatua ora a to tatou Atua.

PURE OROA

Na te Diakono e rave ana i teia pure i te popongi Sabati mua o te marama. Ko te Diakono nana teia tuanga, nana katoa e akateateamamao i te kave oroa ki te au taeake maki i te ngutuare, e pera te irava/uianga no te uapou i te pure aiai. Na te Orometua e rave ana i te pure avatea, e na tetai apianga mei Takamoia mai e rave ana i te pure aiai. E ra maata teia i roto i te au marama katoatoa ta te au mema e tapapa marie ana.

PURE EKALESIA

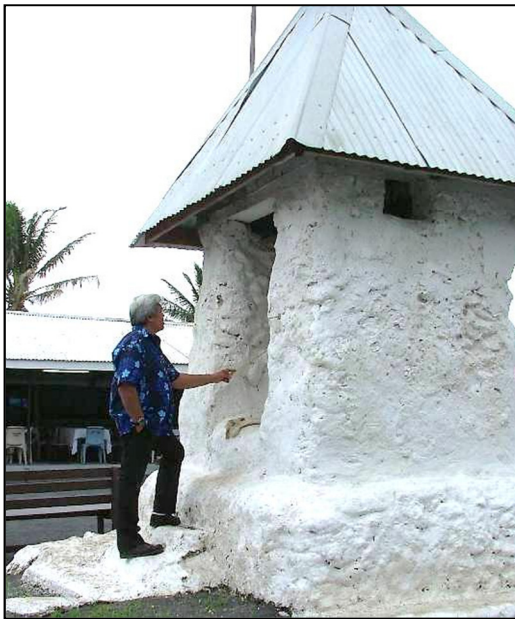
Kia riro mai tetai ei mema Ekalesia, ka rave aia i te pure popongi Sabati e te Ruitoru i roto i te au marama, takake mei te Oroa, Etene e te Rekapi. Ko tei matauia, e riro ana ta ratou akoanga e na te Orometua e maani, tauturu iatu e te au Diakono i roto i nga tapere

e 3. Kua akanoonooia te au tuanga pure Ekalesia i te mataiti e kua kite marama ua te katoatoa i te tu o te akanooanga.

PURE ARE MAKI

E tua ia ana teia tuanga na runga i nga Ekalesia e 6 i Rarotonga nei i te tuatau i topa. I roto i teia akateretereanga, e rua marama i te mataiti e tae mai ana te angaanga ki ta tatou nei Ekalesia. I teia tuatau ra no te au akonoanga ou tei piri ki roto i te apai anga i teia tuanga, kare ireira te Ekalesia e rave putuputu akaou ana i teia, mari ua kia tae mai te akakite.

Ko te Diakono Tearoa Tomokino teia e pate nei i te oe pure. I te tuatau mua okotai rai tangata e pate ana i te oe. I muri mai kua tienia kia taka na runga i nga tapere.

PURE ARE AURI

Kua akatakaia te tuatau e rave iana teia pure. I te tuatau i topa, e rave ana te Ekalesia i teia pure e tai taimi i te au 6 epetoma katoatoa. I teia tuatau, kua riro e na te au apianga i Takamoa e rave ana i teia tuanga i te maata anga o te taimi. Te piri katoa nei rai oki tetai au akonoanga keke ki roto i teia apainga.

PURE RATIO

E raveia ana teia tuanga e te au akonoanga tukeke mei te Monite ki te Maanakai, ora 7 i te aiai. Me tae mai ki to te Ekalesia tuatau, ka apai te Orometua i teia tuanga i tetai au atiangā, ka oronga katoa aia na runga i te au Diakono. E maata uatu rai to tatou iti tangata e akarongorongo ana i teia tuanga puapinga, no reira kia aere uatu rai teia porokaramu ki mua auraka kia takoreia.

PURE AKAPUMAANA

Tetai uatu tumatetenga i roto i te oire e riro ana te Ekalesia i te atoro atu i te reira. Me e tumatetenga no tetai mema o te Ekalesia, na nga Diakono o te reira tapere e te Orometua e rave ana i te au anganga akapumaana katoatoa, turu iatu e te Ekalesia. Ko te akateretere i te angaanga i te ngutuare tei rokoa e te tumatetenga, na tetai Diakono o

te reira tapere e te kopu tangata e akanoo na i te reira. I teia tuatau, na te au Diakono e apai ana i te mate ki roto i te Are Pure mei runga mai i te mataara maata, e te akaoki mai ki vao.

PURE NO TE KIRITIMITI E TE MATAITI

E tiaki ana te Ekalesia i te Kiritimiti e te Mataiti Ou na roto i te uapou kapiti ma te imene anga i te au imene tei atuia no teia nga tuatau. I te tuatau i topa te matutu ra rai te turanga o te Ekalesia, e 3 pupu imene e piri ana ki roto i teia akakoroanga, e 1 pupu i te tapere okotai. I teia tuatau kua kapiti ua te katoatoa ki te ngai okotai. Kua riro te buka imene tei tataia ei tauturu maata i te tuatau imenemene i te openga o te mataiti.

PURE EBEDOMA

I te Sabati Oroa o Tianuare i te au mataiti katoatoa, kua akamata te pure epetoma. Tei roto i te buka o te Pure Epetoma tei tukuia mai mei Takamoa te akapapaanga o te tumu tapura no te au ra tatakitai. Ko tetai vaerua maata i roto i teia tuatau pureanga koia oki ko te taakaaka anga ki mua i te aroaro o te Atua i te pati i te tiakianga meitaki mei ko mai iaia no tona au tavini ririnui auraka kia riro ei akatupu i te kino ki to tatou pa enua i roto i te mataiti ou tei tae mai.

Ko te aronga rave angaanga e na runga ana i nga tapere e toru, e ko tetai atianganga teia e akamaroiroia ana ratou kare e putuputu mai ana ki te pure, kia apai i te au angaanga tiaki me kore akamaroiroi i mua i te atarau. Kua oronga katoaia tetai au tuanga na te ture, te au Elders, te enua e pera te au mangamanga i roto i te Ekalesia.

PURE MOU

I te akamataanga o teia pure, okotai taime i te mataiti e ravei ana tetai pure akaoki i te akameitaki ki te Atua no te mou o te enua tana i oronga mai tei riro ei meitaki no te oraanga kopapa. I te ra tei akanooia, ka tariia mai te au meitaki ki roto i te Are Pure i te Maanakai, e ka akatapuia i te Sabati ake. Kua arikiia te au tu kai katoatoa kia apaina ia mai, kai tanu e pera to roto i te toa. I te Monite ake, kua tua iatu teia kia ratou tei akakoroia, mei te au tamariki apiianganga i Takamoa e te au takaua i roto i te oire. I te au mataiti i muri mai, kua akatinamouia e ko Noema te marama e rave ia'i teia, kare ra i te au mataiti katoatoa. No tetai au tumuanga, kare teia tuanga e apai akaouia ana i nga mataiti i topa. Penei te vai ra te tuatau e apai akaou ia'i teia tuanga.

PURE MATEANGA E TE TUAKAOUANGA

E raveia ana te pure mua no te mateanga o to tatou Atua ko Iesu Mesia i te aiai Paraparau i mua ake i te Varaire (Good Friday) tei akatakaia. I roto i teia pureanga kai oroa'i te katoatoa i te akamaaraanga i tona mateanga. I te ora 10.00 i te popongi Varaire rave ia'i te rua o te pure akamaaraanga no te mateanga. I te Sabati ireira kua raveia te pure akamaaraanga i tona autu anga ki rungao i te mate. E tuatau puapinga e te maata teia i roto i te Ekalesia e pera ta tatou Evangelia no te akamaaraanga i to Iesu akaatingaanga iaia na roto i te mataara o te mate kia rauka te ora no tatou, e tona tuakaouanga mei te mate mai tei riro i te akapapu e kare to tatou akarongo ki roto iaia i te mea puapinga-kore.

TERE UAPOU KI NGA TAPERE

I te tuatau mua e raveia ana teia e nga tapere e 3. Te raveia nei rai teia i roto i te au Ekalesia i Rarotonga nei e pera ki nga pa enua. Ko te akakoroanga koia oki ko te vaa

anga i te tuatua tapu na te Atua ma te akamatutu anga i te au mema Ekalesia kia tu katau i te raveanga i te angaanga nana. Kare oki teia e rave akaouia ana i roto i ta tatou nei Ekalesia kua roa i teiane, tetai tumu maata koia oki kare o nga tapere Vaenga/Pouara e Rotopu Are Uipaanga akaou.

Te akangaroi marie uake nei mei tetai akakoroanga o te Ekalesia

KIMI EKALEZIA

Ko te kimi Ekalesia e mapu teia tei iki i te aru ia lesu na roto i te rave tamou anga i te angaanga nana, ma te piri ki roto i te au angaanga a te Ekalesia, mei te rave pure, noo ki roto i te au uipaanga, e te vai atura. E rua tu e riro mai ei tetai mapu ei kimi Ekalesia:

- (i) Na roto i te patiangai aia i te tuatau o te teretere
- (ii) Nana uaorai i iki kia aru i teia mataara

Ko te akonoanga i te tuatau i topa me ariki tetai mapu kia riro mai aia ei kimi Ekalesia, ka na roto aia i tetai terenianga mei te 3 marama te ka raveia e te Orometua, kia kite marama aia i te au mea tei anoanoia aia kia rave e kia aru me akapapuaia aia ei mema Ekalesia. Me oti teia tuatau tereni akamatutuanga, kua akaouia ireira aia ei mema Ekalesia na roto i te akatapuanga ki roto i te Are Pure.

KAI AKAPUTU KI TAKAMOA

E rua taime i te mataiti e akaputu ana tatou i te kai ei tauturu i ta tatou anau apianga tei noo ki roto i te puna vai ora koia a Takamoa. E na runga ana teia tuanga marama i nga Ekalesia e 6 i Rarotonga nei. Te au kai ravarai te apaiia ana no teia akakoroanga. Ko te Ekalesia Matavera tetai e maroiroi nei i te apai i teia tuanga i te au atiangaravarai, i na te au arataki mai ei o Takamoa.

Kare ko te kai anake te mea e ora'i te tangata, ko te tuatua-tika ra mei ko mai i te Atua.

UIPAANGA MAATA

E raveia ana te Uipaanga Maata a ta tatou akonoanga i te au 2 mataiti katoatoa. I roto i teia uipaanga, ka tere mai te au Orometua o te Ekalesia CICC katoatoa i te Kuki Airani nei e pera to Nuti Reni e Autireria. Aru mai ia ratou e tai mata e pera te akarakara (observer). Me tei Rarotonga nei te uipaanga, ka tua ia teia au taeake ki roto i nga Ekalesia e 6, e ka tere te uipaanga na roto i te au Ekalesia.

Ko te Uipaanga Maata opega tei riro e na Matavera Ekalesia i utuutu (host) koia oki i te mataiti 2005 i te marama Tiurai. I roto i teia turanga host, kua raveia te akatueraanga e pera te topirianga i te Uipaanga Maata ki roto i te Ekalesia. I roto katoa oki i teia Uipaanga Maata o te 2005 i ikiia mai ei tetai Diakono o te Ekalesia, Nga Mataio ei Tekerete Maata no te akonoanga CICC no nga mataiti e 4, 2005 – 2009. E ngateitei maata teia tei rauka i te Ekalesia, kia akameitakiia te Atua no teia.

UIPAANGA MAATA 2005

Te aere nei te Uipaanga
Maata ki roto i te Are Pure,
aratakiia e te Mata o te
Ekalesia, te Diakono Tuaine
Teokotai

AKAOUANGA I TE AU TAOANGA

Tekeretere Ekalesia, Tekeretere Uipaanga Diakono, Mou Moni

Ko teia au taoanga kua kapitiia e kua riro e na tetai tangata okotai i mou i te au tuatau i topa. Ko teia ireira te au taeake tei mou mai ana i teia au taoanga:

- Tuarongo Cowan
- Karu Turoa
- Pirake Morea
- Tiamu Aperau
- Puangi Tamarua
- Richmond Rima
- Teariki Tuavera
- George Taraare Snr– *kua akatakakeia te taoanga Tekeretere e te Mou Moni i teia tuatau*
- David Tuaeu
- Ngatokorua Mataio – *e 4 marama i te tuatau kare i iki akaouia ake tetai Mou Moni*
- Rouruina Maui
- Kura Numanga
- Tearoa Tomokino

Mei te tuatau mai o Teariki Tuavera, ko teia i raro nei te aronga i mou mai ana i te taoanga Tekeretere:

- Teariki Tuavera
- Tangata Simiona
- Aneru Tautu
- Metuakore T. Kora
- Tupu Mataiti
- Nga Mataio – *akatae tuatau e 2 mataiti, 1995-97*
- Honu Ben
- Iotia Atera

Tekeretere, Uipaanga Diakono

- George Taraare Snr
- Atera Taura
- Pokoina Teao
- Tupu Mataiti
- Nga Mataio – *tiaki taoanga*
- Rouruina Maui
- Vaitoti Tupa

Mema Ekalesia/akakitekite tuatua

- Tiamu Aperau
- Tangiiiau Opuariki
- Vananga Tangiiiau
- Paranapa Ben
- Terekia Taura

Mata ki te Uipaanga Maata

- Jim Teuruau
- Taramai Tetonga
- Honu Ben
- Atera Taura
- Honu Ben – *mono ia Atera Taura, 1995*
- Tuaine Teokotai

Tuaine Teokotai – Tauturu Tekeretere, Mata ki te Uipaanga Maata
Vaitoti Tupa – Tauturu Mou Moni, Tekeretere Uipaanga Diakono

Akarakara (observer) ki te Uipaanga Maata

Kua tuku a Matavera i te tamanakoanga ki roto i te Uipaanga Maata o te mataiti 1999 e kua arikiia, e kia tuatua te akarakara, kare ra ana vouti. Ko Tuaine Teokotai te akarakara mua tei mou i teia taoanga i roto i te Ekalesia. Kua mono iatu aia e Lotia Atera i to Tuaine apai atu anga i te taoanga Mata ki te Uipaanga Maata.

Akatakaanga i te angaanga a te au mou taoanga

Kua oti teia i te tataia i te mataiti 1999 e kua arikiia e te Ekalesia i roto i te uipaanga koata i roto i te marama Noema. Kua riro teia i te rave iatu e te Diakono Honu Ben e te Ekalesia Nga Mataio i te reira tuatau. Kua riro katoa teia tataanga ei akaraanga e ei tauturu i tetai buka mei teia rai te tu tei tataia ki roto i te reo papaa e tei tuku iatu e te Kumiti Akaaere o te CICC ki te au Ekalesia katoatoa i te Kuki Airani nei, Nuti Reni e Autireria. Kua arikiia teia tataanga i roto i te Uipaanga Maata 2007. Kua uriia teia tataanga ki roto i te reo Maori e kua tuaia ki te au Ekalesia katoatoa i roto ia Noema 2007. Na Nga Mataio teia i rave atu iaia i runga i te Kumiti Akaaere.

ANGAANGA KEKE

Bapetizo

E bapetizoia ana te tamariki i te au Sabati i mua ake i te akamataanga o te pure. I te maataanga o te taime, ka apai mai te au metua i ta ratou tamariki kia bapetizoia i te Sabati mua o te marama, koia te Sabati Oroa. Ko te atianga teia no te akatapuanga i te pepe anau ou, e te akakiteanga ki mua i te Atua e te Ekalesia e ka utuutuia te pepe e nga metua kia kite i te Atua me maata mai aia. Ko te bapetizo pipi ta te Ekalesia e aru ana, kare oki aia i ariki i te bapetizo taruku.

Akaipoipo

I tetai uatu ra mei te Monite ki te Maanakai, e raveia ana te akaipoipoanga ki roto i te Are Pure. E akakoroanga kopu tangata teia te ka piri katoa atu tetai au mema o te Ekalesia i te akamaaraanga i nga mapu tei topiriia ei kopapa okotai ki roto i te Mesia. E akara meitaki ana nga Diakono me raveia me kore paraniia teia, auraka kia riro i te akatuke takiri i te akanoonoanga ia roto i te Are Pure. Kare oki e akatikaia ana tetai akaipoipo me ka maro te nga mapu me kore kopu tangata e na ratou e iriiri ia roto i te Are Pure, ko te tai'i mai ki te turanga tei anoanoia i roto i te nao o te Atua. Na te vainetini oki e akamana ana ma te iriiri i te Are Pure i te au epetoma katoatoa.

Mate

Ko tetai akakoroanga teia e maata ana to tatou au mema i te piri ki roto noatu e noai te tumatetenga te ka akatomoia ki roto i te Are Pure. I teia tuatau, na te au Diakono e apai ana i te mate ki roto i te Are Pure, e te akaoki mai ki vao.

Au tere mei vao mai

E manganui te au tere mei vao mai i te Ekalesia (no te pa enua e pera no vao mai i te basileia) tei atoro mai ana i te Ekalesia. Tetai pae kua noo ana ki roto i te Ekalesia no tetai au tuatau poto. Ko te maata anga o teia au tere e au tere Evangelia, na Matavera rai tetai au tere i apai, e na roto mai ana tetai pae i te Konitara Ekalesia Rarotonga.

8. ANGAANGA I VAO TA TE EKALESLIA E PIRI ANA

I tetai au atiangā e piri ana te Ekalesia ki roto i te au akakoroanga i vao ake i te Ekalesia. Ko teia i raro nei tetai au akaraanga:

- Pureanga me kore angaanga no tetai akakoroanga ta te Kumiti Akaaere o te CICC me kore Rarotonga Konitara Ekalesia ka kapiki mai;
- Pureanga me kore angaanga no tetai akakoroanga ta te kumiti akateretere o te au akonoanga (Religious Advisory Council) ka kapiki mai;
- Pureanga me kore angaanga no tetai akakoroanga ta te kavamani ka kapiki mai, mei te tuatau o te uti anga reva o te basileia.

9. MANAKO KEKE

UIPAANGA NA TE PACIFIC CONFERENCE OF CHURCHES (PCC)

Kua anauia teia taokotaianga PCC i te mataiti 1961 ki Samoa, e kua riro te Orometua Ta Upu Pere i te mata atu i te CICC ki roto i te reira uipaanga. I te au mataiti i muri mai, kua mata ua iana rai te CICC ki teia uipaanga e tae ua mai ki teia ra. Ka maara i tetai pae e i te mataiti 2002 kua raveia teia uipaanga ki Rarotonga nei ki ko i te National Auditorium, e kua tae mai mei tetai 200 au mata mei te au akonoanga tukeke i roto nei i te Pacific. Ko te uipaanga numero 8 te reira a te PCC. I te mataiti 1992 kua piri atu te Elder i teia ra, Metuakore T. Kora no roto atu i te Ekalesia, ki roto i te tere tei mata atu i te CICC ki te uipaanga a te PCC tei raveia atu ki Vanuatu.

I te mataiti i topa 2007, kua aru atu e 2 mema o te Ekalesia, Nga Mataio e Vaine Maui, i te tere tei mata atu i te CICC ki te uipaanga numero 9 a te PCC tei rave iatu ki Pago Pago, American Samoa. E toko 4 ratou tei tere atu no te CICC. Kua aere atu a Nga i raro ake i te taoanga Tekeretere Maata, e ko Vaine e mea ikiia e te Kumiti Akaaere no te tua o te vainetini. E ngateitei teia tei rauka i te Ekalesia tei riro teia nga mema o te Ekalesia, e pera tetai nga mata no Ngatangia e Arorangi, ei mata i te akonoanga CICC ki teia uipaanga a te PCC.

2007 PCC General Assembly,
Pago Pago – LR: Vaine Maui,
Teroro Tapurau-Totini, Oki
Teokoitu, Nga Mataio

KUMITI AKAAERE

Mei te tuatau i tauia mai ei te ingoa o te London Missionary Society (LMS) ki te Cook Islands Christian Church (LMS), kua riro te akateretereanga o te akonoanga CICC e na tetai kumiti ikiia tei tuatuaia e; kumiti tinamou me kore kumiti rotopu me kore kumiti akaaere. E akaouia ana te aronga mou taoanga i runga i teia kumiti i te au 4 mataiti katoatoa. Ko te tuatau openga i akaouia'i te au taoanga koia oki i te Uipaanga Maata 2005 tei riro e na te Ekalesia Rangiatea i utuutu (host).

Okotai ngauru au mata i runga i te kumiti i teia ra:

- ◆ Orometua Ngateitei
- ◆ Tekeretere Maata
- ◆ Mou Moni Maata
- ◆ Mata no te au enua i vao mai i te Kuki Airani
- ◆ Mata no te pa enua tonga
- ◆ Mata no te pa enua tokerau
- ◆ Mata no te Konitara Ekalesia Rarotonga
- ◆ Mata no te au Orometua
- ◆ Roia Akamarama
- ◆ Puapii Maata, Takamoa

I teia ra kua riro tetai nga mema mei roto atu i te Ekalesia i te mou i tetai nga taoanga puapinga i runga i te kumiti, koia oki te Orometua Tangimetua (Tangi) Tangatatutai, koia te mou nei i te taoanga Orometua Ngateitei, koia katoa te tiemani o te kumiti akaaere e pera te Uipaanga Maata. Ko te rua, te Diakono Nga Mataio, koia te mou nei i te taoanga Tekeretere Maata, koia katoa te Tekeretere o te kumiti akaaere e pera to te Uipaanga Maata. E tuanga maata ta raua i roto i te akateretereanga o te angaanga e te au akakoroanga o te CICC i te Kuki Airani nei, Nuti Reni e Autireria.

Kia akameitakiia te Atua, kua riro teia ei ngateitei no te Ekalesia e pera kia raua e to raua ngutuare. Kua na roto maina oki teia nga tamariki i te Apii Sabati e te Boys' Brigade i roto i te Ekalesia. Penei a teia au tuatau ki mua, ka tu akaou mai tetai au tamariki mei roto atu i te Ekalesia i te mou i te au taoanga mamaata i roto i te akonoanga CICC me kore ra i roto i te Kavamani e pera te tua o te enua. Naku kotou i akarangatira i na te Mesia'i, kua rangatira tika ia kotou.

CICC Kumiti Akaaere tei ikiia i te mataiti 2005: Seated right: Nga Mataio, Rev. Tangimetua Tangatatutai

MANAMANATA I ROTO I TE EKALEZIA

Mei te tuatau mai o te kapuaanga tei akakiteia i roto i te Bibilia e tae mai ki teia ra, e tupu ana te manamanata i rotopu i te iti tangata o te Atua. Kua pera katoa i roto i te Ekalesia i te au mataiti i topa, kare oki e rauka ia tatou i te arai takiri i teia au tai'i no te mea e tu tangata ua oki to tatou. E atiangā to te au mea katoatoa i na te tata Koheleta'i, e tuatau kua marino ua te turanga o te reva, e tuatau kua ngarungaru. Ko te mea maata ra, kare te angaanga na te Atua i noo, kua tere atu rai ki mua.

Ko tetai nga manamanata maata tei tupu koia oki te ngaa anga o te Ekalesia e rua taime. Ko te ngaa anga mua, kua akaatea atu tetai o tatou ki te akonoanga Apostolic i te mataiti 1983 tei akatupuia e te Orometua Tutai Pere i tona taime i roto i te Ekalesia Titikaveka. Te tupu nei rai teia akonoanga ki to ratou punanga i te tapere Tupapa.

Ko te rua o te ngaa anga, kua tupu te reira i te tuatau o te Uipaanga Maata i te mataiti 1995. Kua atea atu tetai o tatou ki vao e kua akatupu i te akonoanga Holy Spirit Revival Church e to ratou tiaki tei noo ana ki roto nei i te Ekalesia, te Orometua Clerk Turua. Kua ngaa akaou atu teia taokotaianga e kua tupu mai te manga Cornerstone Church tei aru atu tetai pae o te au mema Holy Spirit. Te tupu nei rai teia nga akonoanga i roto i te oire tena kua marama tatou i te kite.

Penei ka ui tetai pae, eaa ka tauruia mai ei teia au manamanata ki roto i teia tataanga? Pauanga, ko tetai tuanga rai teia tei tupu i roto i te Ekalesia; i roto i te reo papa, this is part of the history of the Ekalesia. Kare teia i te mea meangiti, tetai ngai uriia pakari tei u atu ki runga i te Ekalesia, kare e rauka kia akangaropoina ia.

Ko teia mea e kai, e tuatua ana tetai pae e, maata roa te kaikai i roto i ta tatou akonoanga CICC. Ei manako pau, ko tetai teia i te venereka o te Evangelia ora a to tatou Atua.

9. POPANI

Tena ireira te tu o te tupuanga o ta tatou Ekalesia i roto nei i te oire. Kia riro ta kotou tatauanga ei pumaana ki roto i te ngakau i te kiteanga i te tu e te au tienianga tei tupu mei te ra i akamataia'i te Evangelia ora a to tatou Atua ki roto i te oire. Ko te uianga ki konei, mei te aa te tu o te tupuanga o teia Evangelia i te au tuatau ki mua? Na tatou tatakita, me kore na te uki ka tu mai, e pau marie atu ki roto i to tatou e to ratou au ngakau.

Kia riro te vaerua o te Atua i te akamatutu ua mai rai ia tatou katoatoa i roto i te akarongo, kia rauka te korona kaka ta tatou e umuumu atu nei. Ei konei teia tataanga i te tuatua akakiteanga i tona aroa openga-kore e tae uatu ki te ora mutukore. E tika ia.

Amene.

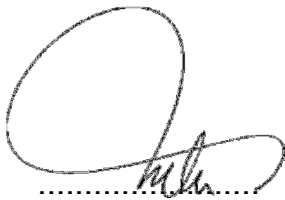
Akameitaki'anga

Kua tataia teia buka no te au mema i roto i te Ekalesia Rangiatea. E manganui te au taeake tei ariki i te vaerua e te akakoroanga o teia tataanga. Tetai pae kua oronga mai i te reo akamaroiroi kia tae te angaanga ki te openga, tetai pae kua rauka i te tauturu mai na roto i te koikoi, akarava e te akatanoanga mai i te au tuatua tei tataia. Meitaki maata no to kotou taima e ta kotou i oronga mai. Kua riro te reira ei akameitaki atu i te turanga o teia buka.

Teia te au taeake tei turu e tei tauturu mai i te tataiaanga teia buka:

- Aneru Tautu
- Akaiti Ama
- Aunty Noo Elia
- Honu & Poretu Ben
- Metuakore T. Kora
- Taupepa Tutakiao-Tupa
- Tungane Tamarua-Teokotai
- Marianna Mataio
- Moekopu Vogel
- John Akavi (*nenei tutu*)
- Maja Poeschko (*nenei tutu*)

Kia manuia i roto i te Mesia.

.....
Nga Mataio
Tata Tua